

eam in visione, et in agnitione magnalium suorum. Quare donum sapientiæ dilectionem Dei supponit, et in ea fundatur, quia est mystica, et affectiva scientia divinorum, et consequenter supponit fidem, quæ antecedit, et regulat dilectionem, et in patria supponit visionem beatam, a qua oritur dilectio, et fruitio. Ergo ex propria, et intrinseca ratione sua donum sapientiæ, hoc ipso quod est cognitio mystica, et affectiva, præsupponit fidem, et distinguitur ab illa.

XX. Et hinc facile intelliguntur verba D. Thomæ 2-2, quæst. XLV, artic. 1 ad secundum, ubi inquit: « Quod sapientiæ donum differt, a fide, quia fides assentit veritati secundum seipsam, sed iudicium quod est secundum veritatem divinam, pertinet ad donum sapientiæ. Et ideo donum sapientiæ præsupponit fidem, quia unusquisque bene iudicat quæ cognoscit, ut dicitur primo ethicorum. » In quibus verbis mirum est quantum exaggerat pater Suarez obscuritatem, et difficultatem in illo capite XVIII, libro II, n. II et sequentibus, eo quod non apparet differentia inter assentiri veritati divinæ, et iudicare secundum veritatem divinam, supponendo quod videtur negasse Cajetanus super illum locum ex secunda secundæ et Suarez multis ibidem impugnat. Si autem iudicium est assensus, non apparet qua ratione distinguat S. Thomas fidem a sapientia, quia fides assentit veritati divinæ secundum seipsam, sapientia autem habet iudicium secundum veritatem divinam, hoc enim omnino est idem, assentiri enim veritati divinæ est assentiri secundum veritatem divinam, et propter ipsam; assentiri autem, et iudicare idem sunt, et tam late patet iudicare, quam assentiri, sicut enim datur assensus evidens et in-

evidens, certum et incertum, ita et iudicium. Quidquid ergo facit fides assentiendo, facit sapientia iudicando. Ex parte enim rei cognitæ utraque agit de eisdem veritatibus: ex parte autem modi cognoscendi, seu rationis formalis, non apparet in quo differant assentiri, et iudicare secundum veritatem.

XXI. Sed respondetur juxta doctrinam articulo præcedenti traditam quod hoc est iudicare potest sumi dupliciter. Uno modo ratione simplicis assensus, quemadmodum de primis principiis iudicamus, et assentimur illis ex terminorum evidentia, et fide assentimur, et iudicamus rem ita esse, non inquirendo per causas, sed testimonio, et auctoritati dicentis assentiendo: alio modo datur iudicium per modum resolutionis, quod est iudicium analyticum, id est, resolutorium, et scientificum, quando non solum homo assentit, et iudicat veritatem, sed etiam reddit rationem de eo quod iudicat, et discernit, ac defendit illud, et sic non solum cognoscit rem, sed fundamentum, et causam propter quam sic cognoscit. Et hoc proprie est scire, et quando per eminentes, et supremas causas iudicat, est sapere, et non solum scire. Itaque iudicium aliud est scientificum et resolutorium, aliud non scientificum et simplex. Ad fidem ergo pertinet assensus simplex sine discussione, et inquisitione causarum, et hoc vocat D. Thomas assensum secundum se, ad sapientiam vero pertinet iudicium scientificum, et resolutorium, et hoc vocatur iudicium absolute. Nec aliud mysterium continent verba D. Thomæ, nec tanta exaggeratione obscuritatis, et difficultatis indigent, sicut facit pater Suarez.

XXII. Et hoc ipsa verba D. Thomæ insinuant. Dixerat enim in corpore articuli: « Quod ad sapientem

pertinet considerare causam altissimam, per quam certissime de aliis iudicatur, et secundum quam de aliis ordinari oportet. » Ubi ly secundum quam, et per quam, significant rationem propter quam, et resolutorium iudicium quod fit de aliqua re per suas causas, et secundum illas. Cum ergo postea solutione ad secundum dicit: « Quod iudicium secundum veritatem divinam pertinet ad donum sapientiæ, » loquitur de iudicio resolutorio, quo secundum veritatem divinam tamquam secundum causam, et per causam iudicatur, de hac enim locutus fuerat in corpore articuli. Hoc autem iudicium non habet fides, quia qui credit, solum attendit ad auctoritatem, et testimonium dicentis, non ad causas per quas illa veritas fundatur, aut subsistit. Quare sicut non est insolitum, nec obscurum, aut difficile, duos assensus, seu iudicia distinguere, alterum scientificum, et resolutorium, alterum non scientificum, sed simplex; ita non debet difficile reputari in D. Thoma quod unum assensum, seu iudicium dederit fidei, scilicet simplex, aliud dono sapientiæ, scilicet scientificum.

XXIII. Nec est facienda vis in eo quod ad fidem dicit pertinere, quod assentit veritati divinæ secundum seipsam, ad donum vero sapientiæ iudicium secundum divinam veritatem, quasi aliud sit assensus, aliud iudicium. Non est in hoc difficultas; sed esto sit idem assensus, et iudicium generaliter loquendo, tamen differentia stat in hoc, quod assensus fidei est simplex non scientificus, et sapientiæ iudicium est resolutorium, et scientificum. Et hæc duo iudicia, et assensus valde differunt. Hoc autem significavit compendio D. Thomas dicens, quod fides assentit veritati secundum seipsam, iudicium vero secundum veritatem

divinam est doni sapientiæ. Nam assentiri veritati secundum seipsam est immediate, et simplici modo assentiri; assentiri autem alicui veritati secundum aliam, est quasi ex causa procedere ad iudicium, præsertim cum paulo ante in corpore articuli id expressisset D. Thomas dicens: « Quod pertinet ad sapientem per causam iudicare, et secundum illam de aliis ordinare. » Quod si tandem hoc volumus expressius in D. Thoma videre, legatur in III, dist. xxxv, quæst. I, articulo primo ad primum, ubi inquit: « Quod fides est cognitio simplex articulorum, quæ sunt principia totius christianæ sapientiæ. Procedit enim sapientiæ donum secundum deiformem contemplationem, et quodammodo explicitam articulorum, quæ fides sub quodammodo involuto tenet secundum humanum modum. » Sic S. Thomas. Distingueret ergo Suarez in fide iudicium, seu assensum simplicem, sicut est assensus principiorum, ab assensu, seu iudicio scientifico in dono sapientiæ, quod quasi explicat, et evoluit ipsa principia, ac defendit, et sic cessaret ejus exaggeratio.

XXIV. De distinctione vero sapientiæ a dono intellectus et consilii patet. A dono intellectus, quia non procedit resolute, sicut nec fides, nec tradendo causas, sed simplicem terminorum notitiam, et penetrationem modo affectivo, et mystico, ut explicatum est, a dono consilii, quia hoc procedit circa agibilia regulando ea, non contemplando divina, et per altissimas causas, sicut procedit sapientia.

XXV. A dono denique scientiæ distinguitur, quia hoc etsi resolute procedat sed per causas creatas, et inferiores, non per altissimas ut docet S. Thomas 2-2, quæst. IX, articulo II, et quæst. XLV, articulo II ad tertium, et in III, dist. xxxv, quæst.

1, articulo III. Sed tamen cum donum scientiæ sit scientia sanctorum, et solum conveniat his, qui existunt in gratia, et ex unione ad Deum per charitatem procedat, difficile videtur quod sapientia sit per altissimas causas, quia isti unioni ad Deum innitur, scientia vero non, cum eidem unioni innitur.

XXVI. Sed respondetur quod fides etsi primario cognoscat Deum, tamen secundo etiam multa creata cognoscit, et unum potest esse ratio, et causa alterius, et ipsamet fides, ejusque exercitium aliquid temporale, et creatum est. Ex fide autem nascitur amor, et unio ad Deum primario, et per se, et secundo amor ad proximum, et ad res creatas, quatenus aliquid sunt Dei. Unde fit quod homo unitus Deo per amorem fiat bene mobilis a Spiritu sancto, tum ad intelligendum, et judicandum de divinis; tum ad judicandum de creatis. Et de divinis judicat secundum affectum et unionem, et quasi experimentum ad ipsa intra se, de creatis autem judicat per experimentum etiam quod habet de illis, vel in ipso affectu ordinante charitatem, et amorem creaturarum ad Deum, vel in ipso actu fidei, et virtutum, vel in ipso modo tendendi ad Deum per viam remotionis creaturarum, quod fieri non potest sine discretionem inter creaturas et Deum, atque a Deo cum sufficiente ratione, ut de creaturis judicet, et per rationes creatas de Deo, utrumque enim attingit per rationes creatas.

XXVII. Sufficiens ergo in ipsa unione gratiæ, et charitatis ad Deum fundatur duplex via procedendi ad intelligendum, et judicandum de divinis; tum per causam ipsam primam, cui primo et per se charitas unitur; tum per causas humanas, et creatas, quibus unitur secundo, et per quas etiam inducitur ad intel-

ligendum primam. Et primo modo fundatur scientia summa, quæ est sapientia: secundo modo fundatur ordinaria, et inferior, quæ est scientia. Utraque autem supponit unionem hominis cum Deo per affectum charitatis, et cum proximo, seu creaturis, secundo per eandem charitatem, et ex primo movetur a Spiritu sancto ad intelligendum, et judicandum de divinis, ex secundo ad judicandum ex causis creatis. Et in Scriptura frequenter redduntur causales, et rationes eorum quæ dicuntur, quod maxime pertinet ad sapientiam, et scientiam; aliquando quidem tangendo causas inferiores, aliquando supremas, verbi gratia, cum Joan. IX Apostoli interrogaverunt Christum Dominum de causa cæcitatibus in cæco nato, et voluerunt id scire quantum ad causam creatam, et inferiorem, videlicet ex parte peccatorum, quæ sunt causa talium pœnalitatum: *Rabbi quis peccavit hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* Dominus autem respondit per sapientiam reddendo causam illius cæcitatibus ex parte causæ supremæ; scilicet gloriæ divini: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei.* Sic et propheta judicabat per donum sapientiæ de mirabilibus Dei cum dicebat Psalm. LXX: *Quoniam non cognovi litteraturam introibo in potentias Domini, Domine memorabor justitiæ tuæ solius. Deus docuisti me a juventute mea, et usque nunc pronuntiabo omnia mirabilia tua.* Ecce enim sine litteratura humani studii ingreditur anima in potentias Domini, et solum justitiæ ejus recordatur, ut docetur a Deo a juventute, utique: *Quia unctio docet nos de omnibus.* Et sic ex potentiis Domini, et ratione justitiæ ejus, (quæ sunt causæ supremæ, et altissimæ) reddit rationem, et causam mirabilium Dei, quæ pronuntiat, quod

utique ad sapientiam pertinet. Et rursum per donum scientiæ idem propheta causam perditionis aliquorum reddit ex causis proximis suorum peccatorum, Psalm. LXXII: *Quomodo, inquit, facti sunt in desolationem? Subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam.* Et sic passim plura inveniuntur exempla in Scriptura tam doni sapientiæ, quam scientiæ in causis reddendis diversarum veritatum. Et qui diversas causales in Scriptura penetraret, multum in donis sapientiæ, et scientiæ proficeret.

XXVIII. Denique a dono consilii differre donum sapientiæ, quia etsi sapientia sit directiva agendorum in quantum agenda regulantur per regulas æternas, quas contemplatur sapientia, ut docet S. Thomas 2-2, quæst. XLV, articulo V, tamen requiritur præter hoc donum consilii correspondens prudentiæ, qua diriguntur virtutes morales, quia sicut prudentia virtus distinguitur a sapientiæ virtute in hoc quod prudentia juxta regulas humanas dirigit ea quæ agenda sunt in particulari hic et nunc, sapientia vero non est immediate regulativa actionum, sed contemplativa, et cognoscitiva superiorum causarum, ex quibus dependet illarum regularum, et actionum cognitio in sua quidditate, et natura, et disputat ac defendit universalia principia, a quibus dependent tales regulæ: ita donum consilii, et donum sapientiæ se habent, quod a dono consilii dirigimur immediate in agendis quasi a divino Spiritu acti ut bene, et recte eligamus, et medium accipiamus etiam in rebus valde dubiis, sicut dicitur I Macchab. IV: *Quod incidit illis bonum consilium;* a sapientia autem non dirigimur immediate in agendis, sed contemplamur divina non solum in se, sed ut sunt eminentior regula agendorum, non imme-

diata; agibilia enim nostra immediate per regulas humanas diriguntur: de quo amplius infra dicemus.

XXIX. Sed objicies: Nam impossibile est quod donum sapientiæ in quo quis exercetur per multum tempus ad unum actum peccati mortalis, omnino extinguatur, et cesset; ergo remanere potest etiam in non habente charitatem: ergo non potest esse quod formalis ejus ratio sit cognitio affectiva fundata in unione charitatis, si quidem remanere potest cessante charitate. Antecedens probatur, quia sapientiæ donum exercetur mediantibus aliquibus speciebus repræsentantibus objecta secundum ordinationem illius luminis, quod sapientiam vocamus; sed istæ species, earumque repræsentatio, et ordinatio non aboletur per peccatum mortale, quia hoc solum est mortalis aversio voluntatis, non specierum intellectus destructio: ergo manent species ordinatæ sicut antea, et consequenter sapientia, quæ erat antea.

XXX. Confirmatur, quia etiam post peccatum mortale videmus quod aliquis elicit actus sapientiæ, quos antea eliciebat, et eodem modo intelligit, ac discurrit, seu judicat circa divina sicut antea; ergo sapientiæ donum manet in peccatore sicut ante. Quod si dicatur cum D. Thomas 2-2, quæst. VIII, articulo V, quod non quælibet illustratio mentis constituit donum sapientiæ, sed illa quæ facit rectam æstimationem de ultimo fine, et hæc solum invenitur in habente gratiam contra est, quia ista recta æstimatio, vel est recta æstimatio speculativa, qualis habetur de quidditate, et ratione ultimi finis, vel est recta æstimatio practica, qua quis dirigit seipsum in directione cordis ad ultimum finem. Prima æstimatio etiam remanet in peccatore, potest enim etiam pecca-

tor optime judicare de ultimo fine secundum speculationem: secunda æstimatio pertinet ad prudentiam qua practice dirigimur in recta æstimatione circa agibilia, et sic sapientia erit per se primo, et directe practica, confundeturque cum dono consilii.

XXXI. Confirmatur secundo, quia vel donum sapientiæ cognoscit veritates per discursum, vel sine illo. Si cum discursu, nititur studio, et industria propria, potestque manere etiam sine gratia in peccatore, sicut manet theologia, quia peccatum non lædit discursum, nec tollit illum: si sine discursu, non distinguetur a dono intellectus, quod veritates penetrat simplici modo sine discursu. Scientificus enim processus sine discursu non est accommodatus capacitati humanæ, neque nos experimur talem modum scientificum sine discursu.

XXXII. Respondetur esse certissimum, quod recedente gratia per peccatum mortale cessat sapientia, quæ est donum Spiritus sancti, dicitur enim Sapientiæ 1: *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdilo peccatis. Spiritus enim sancti disciplinæ effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, et corripitur a superveniente iniquitate.* Ergo per supervenientem iniquitatem aufertur a cogitationibus motio Spiritus sancti qui disciplinæ fictum effugiet, et sic non habitat, nec manet ibi sapientia. Et cum hoc non possit intelligi de sapientia quæ est studio acquisita, quam experimur manere etiam sine gratia, nec de sapientia, quæ est gratia gratis data, aut prophetia, quæ etiam in peccatoribus esse potest, restat ut intelligatur de sapientia quæ est donum. Ad probationem ergo antecedentis dicitur, quod remota charitate manent quidem species, quæ

deserviebant antea dono sapientiæ, sed non manent subjectæ instinctui, et motioni Spiritus sancti sicut antea, nec deservunt illi interno gustui, et experimento quo gustatur, et videtur quam suavis sit Dominus. Et sic manent species ut deservientes fidei, aut sapientiæ acquisitæ, si eam habet subjectum, aut alteri illustrationi interiori si detur; tamen illa ordinatio specierum, quæ specialiter fit a dono sapientiæ, et a motione Spiritus sancti deducente animam ad gustandum, et experiendum affective de Deo, aufertur a cogitationibus quæ sunt sine intellectu, et corripitur a superveniente iniquitate, ut dicitur in verbis relatis Sapientiæ, quia non amplius per illas species gustat, et experitur de suavitate Dei per affectum. Quæ sunt autem cogitationes sine intellectu nisi brutales illæ cogitationes, quas habet peccator, qui fit: *Sicut equus et mulus quibus non est intellectus: et qui cum: In honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus.* Si ergo homo habet cogitationes sine intellectu, quid mirum quod habeat species sine sapientia, et ordinatione? Et licet peccatorum solum sit moralis aversio, habet tamen plures effectus physicos saltem demeritorie, tollit gratiam, destruit charitatem, vulnerat intellectum, effugat Spiritum sanctum et omnem ejus motionem amicabilem impedit, sive hanc stragem faciat physice, sive demeritorie (de quo modo non disputo) sufficit quod ex positione peccati omnia ista destruantur, et cessent.

XXXIII. Ad primam confirmationem respondetur, quod qui post peccatum discurrit, et judicat de divinis sicut ante, non hoc facit per donum sapientiæ, sed per sapientiam acquisitam, quæ est virtus intellectualis, aut per aliquam illustrationem, quæ est gratia gratis da-

ta, vel solum est recordatio quædam eorum, quæ ante faciebat, quia istæ species manere possunt in memoria, sicut recordatur se fecisse opera bona. Cæterum quod ex gustu, et interna experientia divinorum tunc contempletur, et judicet, est impossibile, quia illam internam suavitatem, illam pacem, quæ exsuperat omnem sensum, illam ebrietatem Spiritus, et tactum divinæ unionis nemo scit, nisi qui accipit. Itaque cessante experientia affectiva divinæ unionis cessat motio Spiritus sancti ad intelligendum, et judicandum de veritatibus divinis experimentaliter, et effective, et sic cessat donum sapientiæ, licet non cessent species, quibus illa utebatur, sicut remota, et destructa fide per peccatum infidelitatis remanent species quibus fides utebatur, et memoria actus credendi quem exercebat, et exercitium credendi circa alios articulos, et nihilominus hæc omnia non eliciuntur a fide supernaturali, sed vel ab acquisita, vel ex memoria præteriti actus credendi.

XXXIV. Sicut ergo non est inconveniens uno actu infidelitatis ruere fidem, nec elicere actus, qui vere sint fidei supernaturalis, licet videantur nobis permanere, et credere sicut ante; ita non est inconveniens ad unum actum, et ictum peccati mortalis corruere donum sapientiæ, nec amplius cognoscere sub illa formalitate doni, licet discurrat, et cognoscat homo in actibus similibus sapientiæ, vel ex sapientia studio acquisita, vel ex sapientia quæ est gratis data, et ordinatur ad eruditionem aliorum, non ad internam experientiam, et unionem, de qua dicit Apost. 1 ad Corinthios: *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ in eodem Spiritu.* Et D. Thomas 2-2, quæst. XLV, art. v, recognoscit hanc

eminentiam sapientiæ ad instruendum alios nos esse in omnibus habentibus gratiam; sed nec etiam est quod sit cum gratia, quia gratia gratis datæ etiam in peccatoribus esse solent. Vel denique manent illi actus sapientiæ quasi in memoria præteritæ cognitionis, non in gustu, et experientia peccatoris. Nec tamen potest ex hoc inferri, quod qui sentiunt istum actum doni sapientiæ, evidenter cognoscant se esse in gratia, quia non evidenter cognoscunt illam motionem esse ex Spiritu sancto inhabitante, quæ pertinet ad donum, licet valde probabiliter id suspicentur.

XXXV. Ad secundam confirmationem respondetur, quod D. Thomas 2-2, quæst. IX, art. 1 ad primum significat donum scientiæ non esse discursivum (et eadem ratio est doni sapientiæ) eo quod est quædam participatio divinæ scientiæ: « Divina, inquit, scientia non est discursiva, vel ratiocinativa sed simplex, et absoluta, cui similis est scientia quæ ponitur donum Spiritus sancti, cum sit quædam participata similitudo ipsius. » Et sic admissio quod scientiæ, et sapientiæ donum non sit discursivum, manet differentia inter sapientiam, et intellectum, quod intellectus non est donum discursivum tam ex parte rei cognitæ, quam ex parte modi cognoscendi, seu ex parte cognoscentis, quia procedit circa ipsa principia penetrando, et apprehendendo illa ex cognitione terminorum, et sic ipsæ res cognitæ non sunt discursibiles, ex modo etiam cognoscendi non procedit modo resolutivo, sed simplici iudicio apprehendit veritatem. At vero scientia, et sapientia procedunt modo resolutivo, saltem ex parte rei cognitæ, quia procedunt per causas, vel supremas, vel inferiores, et reddendo rationem veritatis quam sciunt; licet ex parte